

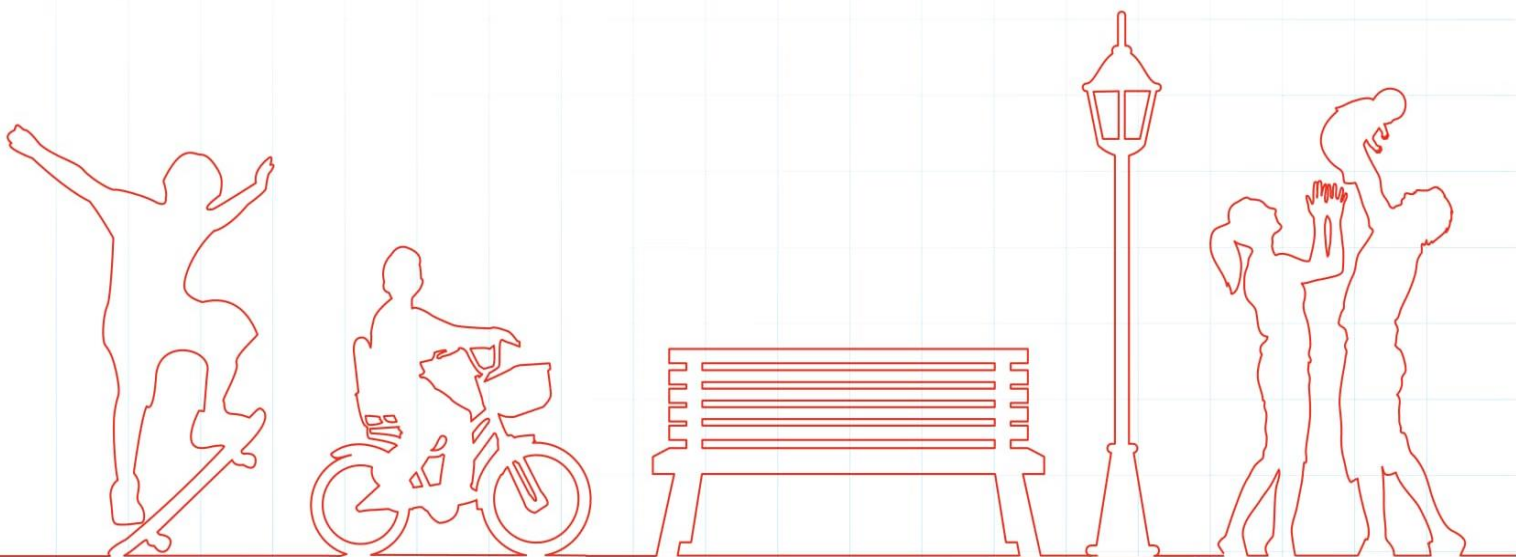
Laat mij niet zitten

Schadevergoeding en vervangende jeugddetentie in het strafrecht jeugdstrafrecht

Nummer: KOM005/2018

Datum: 5 juli 2018

Rapport naar aanleiding van een interventie door de Kinderombudsman inzake het tenuitvoerleggen van vervangende jeugddetentie bij de schadevergoedingsmaatregel.

Kinderen hebben rechten. Deze zijn onder meer vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De rechten gelden voor iedereen onder de 18 jaar. De Kinderombudsman controleert of de overheid de kinderrechten in Nederland naleeft. Hij doet dit ook bij organisaties in het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de gezondheidszorg. De Kinderombudsman heeft verschillende taken.

Onderzoek

De Kinderombudsman doet onderzoek naar onderwerpen die te maken hebben met schending van de kinderrechten. Hij kan ook een onderzoek beginnen naar aanleiding van klachten die binnenkomen over individuele gevallen.

Advies

Op basis van signalen en onderzoeken adviseert hij – gevraagd en ongevraagd – het parlement en verschillende instanties. Hij probeert structurele oplossingen te vinden voor problemen die met de rechten van kinderen te maken hebben.

Bewustwording kinderrechten

Het is belangrijk dat iedereen weet dat er kinderrechten zijn en wat deze inhouden. Dus zowel de kinderen en jongeren zelf, als hun ouders, scholen, de overheid en instanties. Daarom maakt de Kinderombudsman volwassenen, kinderen en jongeren bewust van de kinderrechten.

Meer informatie, rapporten en adviezen zijn te vinden op www.dekinderombudsman.nl

de Kinderombudsman

Postbus 93122

2500 AC DEN HAAG

T 0800-8765432

info@dekinderombudsman.nl

www.dekinderombudsman.nl

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	04
2. INTERVENTIE	04
3. WAT ER VOORAF GING AAN DE VERVANGENDE JEUGDDETENTIE	05
4. DANNY OVER ZIJN VERBLIJF IN DE JEUGDGEVANGENIS	06
5. HOE DE SCHADEVERGOEDING BIJ EEN VEROORDELING IN DE WET GEREGLD IS	06
6. DE PRAKTIJK	07
7. KINDERRECHTEN	08
8. CONCLUSIE	09
BIJLAGE: Relevante artikelen uit het Kinderrechtenverdrag	12

1. INLEIDING

De vader van Danny¹ nam contact op met de Kinderombudsman omdat Danny, toen 17 jaar oud, in de jeugdgevangenis zat. Daar moest hij 15 dagen jeugddetentie uitzitten omdat hij geen schadevergoeding had betaald aan slachtoffers van twee strafbare feiten waarvoor Danny was veroordeeld. De Kinderombudsman heeft in deze zaak een interventie gedaan en heeft het Openbaar Ministerie gevraagd of het ook anders kon. Deze interventie was aanleiding om het systeem van de vervangende jeugddetentie bij schadevergoeding verder te onderzoeken door middel van een verkenning.

In dit interventierapport worden de bevindingen van de verkenning beschreven. Eerst volgt een korte beschrijving van de interventie en wat er voorafging aan de vervangende jeugddetentie. Daarna volgt een beschrijving van hoe de schadevergoeding geregeld is in het strafrecht en van informatie die is ingewonnen hierover bij het Openbaar Ministerie en de voorzitter van de expertgroep jeugdrechters. Tot slot geeft de Kinderombudsman het kinderrechtelijk kader en een reflectie op het systeem en de praktijk. De conclusie is dat het anders kan en moet en de Kinderombudsman geeft aanbevelingen voor toekomstige zaken.

2 DE INTERVENTIE

In juli 2017 neemt de vader van Danny contact op met de Kinderombudsman. Danny is 17 jaar en heeft zich die ochtend gemeld bij het politiebureau. Hij moest vijftien dagen de jeugdgevangenis in voor een schadevergoeding die hij niet heeft betaald. De strafrechter had die schadevergoeding opgelegd aan Danny als onderdeel van de veroordeling voor twee strafbare feiten. Vader is radeloos en wil graag hulp van de Kinderombudsman. Zijn zoon is sinds de veroordeling op het goede pad en hij vraagt zich af of er geen andere oplossing is dan de cel in.

Een medewerker van de Kinderombudsman belt met het Openbaar Ministerie om te vragen of er alsnog een haalbare betalingsregeling mogelijk is en Danny uit de jeugdgevangenis kan. De reden om contact op te nemen ligt hierin dat van vader en Danny niet verwacht kan worden dat zij eerst zelf een klachtenprocedure doorlopen aangezien Danny dan al de volle vijftien dagen in detentie zal hebben doorgebracht en het opsluiten van minderjarigen vanuit het Kinderrechtenverdrag alleen als uiterste middel gebruikt moet worden.²

De volgende dag biedt het Openbaar Ministerie een betalingsregeling aan waarbij Danny per dag een bepaald bedrag betaalt. Voor elke dag dat hij dat doet, kan hij eerder uit de jeugdgevangenis. Dat dagelijkse bedrag kunnen Danny en zijn vader niet betalen. Later die dag wordt de jeugddofficier op de hoogte gebracht van de zaak van Danny. Zij neemt 's avonds nog contact op met de vader van Danny en stelt een nieuwe betalingsregeling

---

¹ Dit is een gefingeerde naam.

² Voor een volledige beschouwing van het toepasselijke kinderrechtelijke kader wordt verwezen naar paragraaf 7 van dit rapport.

voor: € 50 per maand. Dit bedrag kunnen vader en Danny wel betalen. De volgende ochtend mag Danny terug naar huis.

3 WAT ER VOORAF GING AAN DE VERVANGENDE JEUGDDETENTIE

Uit gesprekken in de zomer van 2017 met Danny, zijn vader en de gezinsvoogd van Danny komt het volgende beeld naar voren van de periode die vooraf ging aan het moment dat Danny zich moest melden bij het politiebureau.

Anderhalf jaar eerder was de zitting bij de strafrechter. Danny had een advocaat. Het was de eerste keer dat hij voor de strafrechter moest verschijnen. Danny werd veroordeeld voor twee strafbare feiten. Als straf kreeg hij een taakstraf. Daarnaast moest hij van de rechter een schadevergoeding van in totaal ruim € 800 betalen aan twee slachtoffers van de strafbare feiten. Deed Danny dat niet, dan moest hij vijftien dagen de jeugdgevangenis in. Deze vervangende jeugddetentie is een stok achter de deur om er voor te zorgen dat een dader de schadevergoeding betaalt. Op zitting heeft Danny gezegd dat hij de schadevergoeding aan de slachtoffers niet kon betalen, maar volgens Danny moest hij dat van de rechter maar regelen met het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) dat de schadevergoeding bij hem zou komen innen. Danny is niet in hoger beroep gegaan tegen de veroordeling – en dus ook niet tegen de schadevergoeding – uit angst dat de straf voor de strafbare feiten hoger zou uitvallen.

Danny voerde zijn taakstraf uit. Hij is nadien niet meer veroordeeld voor andere strafbare feiten. Ook kreeg hij inderdaad post van het CJIB dat hij de schadevergoeding moest betalen. Dat kon hij niet; hij had geen geld. Een bijbaantje ging niet naast school. Zijn vader kon niet bijspringen, want die werkte in verband met ziekte niet. Het gezin bestaande uit vader en drie kinderen kon maar net aan rondkomen van de uitkering die vader kreeg. Er bleef geen geld over om de schadevergoeding te betalen. Vader en Danny hebben contact opgenomen met het CJIB om een betalingsregeling te treffen. Het regelen van een betalingsregeling mislukte en Danny moest alsnog het hele bedrag betalen. Dat kon hij niet. Hij kreeg aanmaningen en ook werd het bedrag verhoogd met rente en incassokosten, maar Danny had geen geld om de bedragen te betalen.

Op een dag kreeg Danny een brief van het Openbaar Ministerie dat hij naar de jeugdgevangenis moest: hij moest vervangende jeugddetentie uitzitten, omdat hij de schadevergoeding niet had betaald. Met het uitzitten van die dagen verviel de schadevergoeding niet. Die moest hij daarna alsnog betalen.

Op een zondagochtend kwam de politie Danny thuis ophalen. Danny heeft toen met hen een afspraak kunnen maken: hij zou zich in de zomervakantie melden bij de politie. Dan kon hij tot de zomer zijn schooljaar afmaken en dan tijdens de vakantie alsnog naar de jeugdgevangenis gaan. Danny dacht dat hij niets kon doen tegen de vervangende hechtenis omdat in de brieven stond dat die onherroepelijk was.

Danny had in die tijd een gezinsvoogd. Het gezin had best wat meegemaakt in het verleden en vader was ernstig ziek. De gezinsvoogd hoorde van de afspraak dat Danny in de zomer de vervangende jeugddetentie zou gaan uitzitten en een schadevergoeding moest betalen. Ze heeft hierover contact gehad met de wijkagent. Hoewel beiden vonden dat jeugddetentie niet goed zou zijn voor Danny, is uit dit contact verder niets voortgekomen.

En zo verstreek de tijd tot de zomervakantie aanbrak en Danny zich volgens afspraak moest melden bij de politie. Dat heeft hij gedaan. Hij is met de taxi naar het politiebureau gegaan omdat zijn vader door zijn ziekte niet in staat was hem te brengen. Na een halve dag op het politiebureau is Danny uiteindelijk mee genomen naar een jeugdgevangenis.

4 DANNY OVER ZIJN VERBLIJF IN DE JEUGDGEVANGENIS

In gesprek met medewerkers van De Kinderombudsman vertelde Danny dat hij best wilde betalen, maar dat hij dat niet kon. Niet de bedragen die het CJIB voorstelde en ook niet het hele bedrag in één keer. Over zijn verblijf in de jeugdgevangenis vertelde Danny dat hij de andere jongens die er zaten het heftigst vond. Hij zat tussen de criminelen in. Die waren volgens hem echt niet normaal. Toen hij op bed lag de eerste nacht, hoorde hij dat er gescholden werd en dat ze tegen elkaar schreeuwden. Hij hoorde iemand roepen: "Ik steek je neer". Danny vertelde dat hij in het begin na zijn vrijlating 's nachts wakker werd en had gedroomd dat hij weer in de cel zat. Danny vertelde dat hij zich bij aankomst helemaal moest uitkleden en gevisiteerd werd. Hij voelde zich als een crimineel behandeld. Hij zat op een groep met tien andere jongens in de leeftijd van 14 tot 25 jaar. Volgens Danny waren drie van deze jongens ouder dan 18 jaar. Die van 25 jaar had echt erge dingen gedaan. Danny vertelt dat hij er nooit meer wil terechtkomen. Als hij de Kinderombudsman was zou hij regelen dat het Openbaar Ministerie ofzo de schadevergoeding vastzet en desnoods wacht tot je 18 jaar bent en minderjarigen dus niet meer vastzet als ze de schadevergoeding niet kunnen betalen. Want door het vastzetten gaat het juist slechter met je.

5 HOE DE SCHADEVERGOEDING BIJ EEN VEROORDELING IN DE WET GEREGELD IS

In het Wetboek van Strafrecht staat dat als de rechter iemand veroordeelt voor een strafbaar feit, de rechter de dader ook kan opleggen dat hij/zij schadevergoeding moet betalen aan slachtoffers van dat strafbare feit. Dit is de zogenaamde schadevergoedingsmaatregel. Aan de verplichting om een schadevergoeding te betalen, wordt bij volwassenen altijd vervangende hechtenis verbonden: als de veroordeelde de schadevergoeding niet betaalt, moet hij/zij een aantal dagen de gevangenis in. Het aantal dagen hangt af van de hoogte van het schadebedrag. Bij minderjarigen kán vervangende jeugddetentie worden opgelegd. Bij volwassenen is er dus geen keuze of de vervangende hechtenis wordt opgelegd, bij minderjarigen is die keuze er wel.

De vervangende hechtenis of jeugddetentie dient als stok achter de deur om te schade te betalen. Als de veroordeelde de vervangende hechtenis of jeugddetentie ondergaat, heft dat de verplichting om de schadevergoeding te betalen niet op. Die verplichting blijft gewoon staan.³ Of iemand wel of niet genoeg geld heeft om de schadevergoeding te betalen, speelt in principe geen rol bij het opleggen van de schadevergoeding. Alleen in uitzonderlijke gevallen als volledige toewijzing van de schadevergoeding onbegrijpelijk is, kan het bedrag gematigd (verlaagd) worden.⁴

6 DE PRAKTIJK

Om meer zicht te krijgen op de praktijk van de schadevergoedingsmaatregel en de daar aan te koppelen vervangende jeugddetentie, is gesproken met een rechter-commissaris die voorzitter is van de (landelijke) expertgroep jeugdrechters en met de Landelijk Jeugd Officier van het Openbaar ministerie (OM). Hieronder volg een weergave van de informatie uit die gesprekken.

Op zitting

De Jeugdofficier van Justitie zou stil moeten staan bij de vraag of vervangende jeugddetentie wel gevorderd moet worden. De officier kan die vordering immers ook achterwege laten. Recent is in het overleg van jeugdofficieren afgesproken dat ten aanzien van de vervangende jeugddetentie bij de schadevergoedingsmaatregel geldt: niet, tenzij.... Dit blijft ook bij het OM een punt van aandacht.

De rechter heeft niet de mogelijkheid om de schadevergoeding te matigen op grond van een draagkrachtverweer (dat wil zeggen: het verweer dat iemand niet genoeg geld heeft om de schadevergoeding te betalen). Wel kan de rechter bepalen dat de betaling in termijnen gebeurt. De rechter kan er verder voor kiezen om al dan geen vervangende jeugddetentie op te leggen. Dit volgt ook uit afspraken die hierover zijn gemaakt binnen het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht. Rechters zouden bij iedere minderjarige de afweging moeten maken wat er nodig is om de jongere de schadevergoeding te laten betalen en of vervangende jeugddetentie in die specifieke situatie geschikt of passend is. Dit blijft een punt van aandacht.

Tot slot kunnen ook verdachten en advocaten zelf ter zitting aandacht vragen voor de keuze die de officier van justitie en rechter hierin hebben. De verdachte of zijn/haar advocaat kan gemotiveerd aanvoeren waarom het niet in het belang is van de minderjarige is om vervangende jeugddetentie te verbinden aan de schadevergoedingsmaatregel.

Na de zitting; executie van het vonnis

Als er eenmaal een schadevergoedingsmaatregel en vervangende jeugddetentie is opgelegd, voert het CJIB het vonnis uit en int de schadevergoeding ten behoeve van de

³ Zie de artikelen 36f lid 7 en art. 771 lid 2-6 van het Wetboek van Strafrecht.

⁴ Slachtoffer en de rechtspraak, handleiding voor de strafrechtspraktijk, Justus Candido e.a., juni 2017, p. 169.

slachtoffers. Het CJIB is gerechtigd om een betalingsregeling aan te bieden. Daarnaast kan het OM uitstel van betaling geven of betaling in termijnen bepalen. Ook kan het OM in bijzondere situaties een gunstigere betalingsregeling aanbieden dan het CJIB.

Als het CJIB niet kan innen, stuurt het de zaak door naar de afdeling executie van het OM. Deze zet de tenuitvoerlegging van de vervangende jeugddetentie in gang. Hieraan komt geen inhoudelijke afweging of rechter te pas. Ook jeugdofficieren die wel op zitting de jeugdzaken doen, zijn niet standaard bij de executie betrokken. Het OM zet vervolgens de politie in om de veroordeelde zich te laten melden of aan te houden.

Uit de gesprekken blijkt dat ook van deze uitvoerende organisatie maatwerk mag worden verwacht. Tegelijk is het een grote organisatie gericht op inning en is het vraag hoe reëel het is om uit eigen beweging van het CJIB maatwerk te verwachten. Maatwerk vindt plaats op verzoek van de jeugdofficier van justitie die verantwoordelijk is voor de executie van het vonnis. De wijkagent of een gezinsvoogd kunnen een verzoek om maatwerk voorleggen bij de jeugdofficier. Elk arrondissement heeft een coördinerend jeugdofficier die maatwerk kan leveren. De wijkagent hoort dat te weten. Ook het aanspreekpunt jeugd bij de politie moet dat weten.

7 KINDERRECHTEN

Op grond van het Kinderrechtenverdrag horen de belangen van een kind een eerste overweging te zijn. Dit staat in artikel 3 van het verdrag. De belangen van het kind moeten worden bepaald en daarna worden afgewogen tegen andere belangen. De belangen van het kind gaan niet altijd voor, maar hebben wel een zwaarwegend karakter en kunnen dus niet zomaar terzijde geschoven worden.

Om te kunnen bepalen wat in het belang is van het kind moet – in zaken zoals die van Danny – rekening worden gehouden met de mening van het kind, met zijn identiteit en unieke kenmerken of situatie, met het zo mogelijk behouden van zijn gezinssituatie en met het recht op onderwijs.⁵ Kinderen hebben het recht op een goede ontwikkeling. In het licht van deze zaak valt daar ook onder dat er consequenties worden verbonden aan strafbaar gedrag. Dit hoort op grond van artikel 40 van het Kinderrechtenverdrag te worden geregeld via een eigen jeugdstrafrecht. Het jeugdstrafrecht moet een pedagogisch karakter hebben. Ook geldt dat kinderen in principe niet van hun vrijheid beroofd mogen worden. Dit mag slechts als ultimum remedium en dan voor de kortst mogelijke duur, zo volgt uit artikel 37 van het verdrag.

---

⁵ Deze elementen volgen uit General Comment 14. Alleen die elementen die relevant zijn voor deze casus worden hier benoemd. De elementen zijn te herleiden tot een aantal artikelen van het Verdrag van de Rechten van het Kind, in het bijzonder artikel 3 lid 2, artikel 6, artikel 12, artikel 18, artikel 9 en artikel 28. De integrale tekst van de relevante bepalingen is opgenomen in de bijlage.

8 CONCLUSIE

Danny's eigen mening was dat hij best wilde betalen, maar dat hij niet in één keer het hele bedrag kon betalen en ook niet de bedragen die het CJIB voorstelde bij de betalingsregeling. Danny ging nog naar school, woonde thuis bij zijn vader en had best een belast verleden. Hij was first offender en is na deze veroordeling niet meer veroordeeld. Deze aspecten moeten allemaal meewegen bij de beslissing wat het beste is voor een kind en of de situatie van Danny zich wel leende voor het opleggen of ten uitvoer leggen van vervangende jeugddetentie. Daarbij stelt De Kinderombudsman voorop dat het niet de vraag is óf Danny de schade moest vergoeden: daar over had de rechter beslist en de slachtoffers hebben recht op deze vergoeding. De Kinderombudsman stelt wel de vraag of het opleggen of de tenuitvoerlegging van de vervangende jeugddetentie passend waren en vooral ook: hoe moet dit in de toekomst?

Als teruggekeken wordt, valt op dat er verschillende professionals om Danny heen waren die allemaal de ruimte hebben gehad om maatwerk te bieden of in ieder geval voor te stellen. De jeugdofficier op zitting had kunnen afzien van de vordering van vervangende jeugddetentie. De rechter op zitting had kunnen afzien van het opleggen van de vervangende jeugddetentie. De gezinsvoogd had het OM kunnen vragen om een haalbare betalingsregeling of het afwenden van de vervangende jeugddetentie toen ze er van hoorde. De wijkagent of de politie-eenheid hadden aan het OM kunnen voorleggen of executie van de vervangende jeugddetentie wel moest gebeuren, toen ze betrokken raakten. De afdeling executie had het met de jeugdofficier kunnen bespreken, toen de afdeling de vervangende detentie ten uitvoer wilde laten leggen. Het gebeurde kennelijk allemaal niet. En dat is jammer, want hierdoor kon het gebeuren dat Danny zich uiteindelijk zelf heeft gemeld om vervangende jeugddetentie te ondergaan. Met welk pedagogisch doel? Danny had iets strafbaars gedaan en moest daarvan de gevolgen ondervinden, maar zijn straf had hij al ondergaan en de vervangende jeugddetentie stelde deze toch al kwetsbare jongere bloot aan vrijheidsbeneming in een verre van ideale omgeving en hief de verplichting om de schade te vergoeden niet op. In die zin werd hij dubbel gestraft.

Het OM heeft uiteraard de belangen van de openbare orde en slachtoffers om ook rekening mee te houden. Daarin kan een reden liggen om vervangende jeugddetentie te vorderen ter zitting of uit te voeren. Deze moeten echter wel opwegen tegen de belangen van in dit geval Danny. Indien de belangen van Danny ter zitting of nadien op een goede manier in kaart waren gebracht en afgewogen tegen de andere belangen, is De Kinderombudsman van oordeel dat in dit geval de belangen van Danny zwaarder hadden gewogen en er andere beslissingen genomen hadden mogen worden. De tenuitvoerlegging van de vervangende jeugddetentie zorgde er bovendien ook niet voor dat de slachtoffers hun geld kregen. Dat moest daarna alsnog gebeuren.

De Kinderombudsman heeft er met instemming kennis van genomen dat de politie en het OM bereid waren om de vervangende jeugddetentie uit te stellen tot in de zomer.

Daaruit blijkt oog voor de persoonlijke en unieke situatie van Danny en zijn belang bij het kunnen volgen van onderwijs.

Ook heeft de Kinderombudsman met instemming kennis genomen van de betalingsregeling die de jeugddofficier uiteindelijk voorstelde. Deze getuigt van een belangenafweging en daarmee bood de jeugddofficier maatwerk dat aansloot op de unieke situatie van Danny. De Kinderombudsman is de jeugddofficier erkentelijk voor haar voortvarend optreden.

Tot slot is gebleken dat rechters en OM het gesprek voeren en aandacht vragen voor de mogelijkheden om geen vervangend jeugd detentie te vorderen of op te leggen. De Kinderombudsman onderschrijft de noodzaak van dit gesprek. Met dit rapport wil De Kinderombudsman jongeren, hun ouders, advocaten, gezinsvoogden maar ook OM en rechters handvatten geven voor dit gesprek, zowel onderling als op zitting of daarna⁶. Zodat op een volgende zitting de vervangende jeugd detentie niet wordt geëist, door de advocaat gemotiveerd wordt bestreden en door de rechter niet wordt opgelegd of dat door betrokkenen gekeken wordt naar een passende vorm voor de specifieke situatie. En ook zodat iedereen in de keten erna (zoals de jongere en zijn/haar ouders zelf, maar ook het CJIB, de politie en de gezinsvoogd) met dit rapport in de hand kan vragen om of zal kijken naar de mogelijkheden van maatwerk. Vervolgens is het belangrijk om de jongere waar nodig te begeleiden bij het voldoen van die schadevergoeding, ook in het geval van maatwerk: alleen op die manier leert de jongere verantwoordelijkheid te nemen voor zijn daden. Primair ligt de taak van begeleiding bij de ouders. Zijn die daartoe niet of onvoldoende in staat, dan ziet de Kinderombudsman hierin een rol voor een jeugdbeschermer of een jeugdreclasserder.

Gezien het voorgaande concludeert de Kinderombudsman als volgt.

De Kinderombudsman doet de aanbeveling om als uitgangspunt te nemen bij minderjarigen: geen (tenuitvoerlegging van) vervangende jeugd detentie bij de schadevergoedingsmaatregel tenzij...

In het licht hiervan adviseert de Kinderombudsman:

- Dat de rechterlijke macht en het OM zowel onderling als met elkaar over dit uitgangspunt het gesprek voeren en waar mogelijk richtlijnen opstellen;
- Dat tijdens de zitting zowel de jongeren, hun ouders/vertegenwoordigers, hun advocaten, de rechterlijke macht en het OM dit uitgangspunt aan de orde brengen en dat van daaruit gezocht wordt naar maatwerk voor ieder kind;

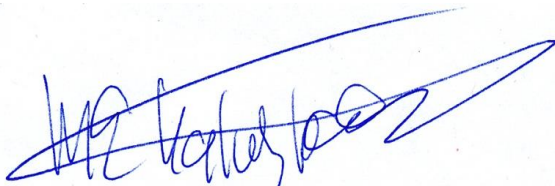
⁶ In dit rapport ligt de focus op de beslissingen ter zitting en daarna omdat de zaak van Danny daar betrekking op heeft. De uitspraak van de Hoge Raad van 17 oktober 2017 (ECLI: ECLI:NL:HR:2017:2642) brengt De Kinderombudsman echter tot de aanvulling dat het in dit rapport voorgestane maatwerk bij schadevergoedingen geldt voor de gehele strafrechtelijke keten. Dus ook in de fase voorafgaand aan een zitting, zoals bij vervolgingsbeslissingen van het OM of op TOM-zittingen. Telkens zal bekeken moeten worden op welke manier een jongere kan voldoen aan de verplichting tot betaling van een schadevergoeding en zal eventueel via maatwerk een haalbare betalingsregeling moeten worden afgesproken. Op die manier dient het jeugdstrafrecht zijn pedagogische doel en is de kans groter dat het slachtoffer krijgt waar het recht op heeft.

- Dat in de executiefase na de zitting de jongeren, hun ouders/vertegenwoordigers, hun advocaten, hun gezinsvoogden, het CJIB, het OM en de wijkagent/politie vanuit dit uitgangspunt gezamenlijk kijken naar maatwerk voor ieder kind.

Daarnaast doet de Kinderombudsman de aanbeveling om als uitgangspunt te nemen dat als een minderjarige wordt veroordeeld tot de schadevergoedingsmaatregel, al dan niet met vervangende jeugddetentie, de minderjarige actief wordt ondersteund bij het voldoen aan de betalingsverplichting.

In het licht hiervan adviseert de Kinderombudsman:

- Dat als een schadevergoedingsmaatregel wordt gevorderd of opgelegd, altijd wordt onderzocht of de jongere bij de betaling daarvan voldoende begeleiding krijgt vanuit zijn/haar ouders of een jeugdbeschermer. Voor zover dat niet zo is of daarover twijfel bestaat, dient te worden onderzocht in hoeverre het mogelijk en opportuun is om naast de schadevergoedingsmaatregel een voorwaardelijke (taak)straf te vorderen of op te leggen met daaraan gekoppeld de voorwaarde van begeleiding door de jeugdreclassering wordt verbonden. Deze begeleiding richt zich vervolgens ook op het voldoen aan de schadevergoedingsmaatregel;
- Dat door de rechtspraak, het Openbaar Ministerie en/of het Ministerie van Justitie en Veiligheid onderzocht wordt in hoeverre het wenselijk en/of nodig is dat (wettelijk wordt geregeld dat) ook op een andere manier aan de schadevergoedingsmaatregel begeleiding door de jeugdreclassering kan worden gekoppeld, bijvoorbeeld door:
  - begeleiding door de jeugdreclassering zelfstandig te kunnen (laten) koppelen aan de schadevergoedingsmaatregel, dus zonder dat daarbij een voorwaardelijke straf nodig is en/of
  - de schadevergoedingsmaatregel als voorwaarde te kunnen (laten) opleggen bij een voorwaardelijke straf waar dan tevens jeugdreclassering aan gekoppeld wordt.

Margrite Kalverboer
de Kinderombudsvrouw

Bijlage: relevante artikelen uit het Kinderrechtenverdrag

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.
3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.
3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de

noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:
  - a. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
  - b. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;

- c. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;
  - d. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
  - e. maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.
3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
- d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld besissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en

de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

I - dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

II - dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

III - dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

IV - dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

V - indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

VI - dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

VII - dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.